

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר חזקיהו קנר שליט"א

קדושין מא. - בענין שליחות, ושליח עושה שליח

נקודות שנידונו בשיעור זה:

- מאחר שלמדנו מהפסוק שהבעל עושה שליח למסור את הגט, ושלוחו כמותו, למה הוצרכו להביא מקרא אחר להורות שגם האשה יכולה לעשות שליח לקבל את גיטה, וששלוחה כמותה?
- בגמ' במסכת כתובות מבואר דמילתא דאיתא בשליחות (כגון מכר) איתא בתנאי, ודליתא בשליחות (כגון חליצה) ליתא בתנאי. מה עניין שליחות לתנאי?
- ילפינן בסוגיין מ"ושלח-ושלחה" שהשליח עושה שליח אחר לקבל את הגט והקידושין. וצ"ע, דהא "מילי" נינהו, שהרי אין שליח הראשון מוסר שום דבר לשליח השני, וקיי"ל ד"מילי לא מימסרן לשליח"!
- במרדכי הביא את דברי ה"קדוש מרדו"ש" דרק בגירושין יש לשליח כח לעשות שליח אחר, ולא בקדושין, וטעם הדבר דכיון שיכול האיש לגרש את האשה בעל כרחיה, כשהגיע הגט ליד השליח להולכה נחשב הדבר כאילו כבר גרשה. ודבריו צריכים ביאור, וגם צ"ע לדבריו לדין שכבר הטיל רגמ"ה חרם שלא לגרש את האשה בעל כרחיה ליה לנו לומר דגם בגירושין אין שליח עושה שליח, ולמה הביא הרמ"א דין הקדוש מרדו"ש להלכה?

1. **גמרא קדושין מא.**, וז"ל, "ושלחה, מלמד שהיא עושה שליח. ושלח, ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח. אשכחן בגירושין בקידושין מנלן, וכ"ת דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחיה, אמר קרא ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הויה נמי משוי שליח."

2. **תוס' הרא"ש שם**, וז"ל, "וא"ת אמאי צריך תרי קראי חד לשליחות הבעל וחד לשליחות האשה, וי"ל דהו"א דבבעל הוא דשייך שליחות שאינו מגרש אלא מדעתו אבל אשה שמתגרשת בעל כרחיה לא אלים מעשה דידה כולי האי שתוכל למנות שליח במקומה."

3. **תוס' כתובות עד.** ד"ה תנאי דאפשר לקיומיה ע"י שליח, וז"ל, "וא"ת ומה סברא יש כאן, דלא גמרינן מהתם אלא לענין מה שהוא סברא דהא לא ילפינן מהתם דלא מהני תנאי אלא בנתינת קרקע, וי"ל דהיינו טעמא דהואיל והמעשה כל כך בידו שיכול לקיימו ע"י שליח סברא הוא שיהא כמו כן בידו לשוויי ביה תנאה, אבל חליצה שאין בידו לקיימה ע"י שליח לא הוי בידו נמי למירמי ביה תנאה ואפילו לא יתקיים התנאי יהיה המעשה קיים, ומשום הך סברא מודו כ"ע דבעינן שאפשר לקיימו ע"י שליח דומיא דבני גד ובני ראובן אבל לענין תנאי כפול ולענין תנאי ומעשה בבי דברים משמע במי שאחזו (גיטין עה). דדוקא רבי מאיר אית ליה ולא רבנן, דלענין זה אין סברא כל כך ללמוד משם להכי פליגי עליה."

4. **פני יהושע בסוגיין**, וז"ל, "דתניא ושילח מלמד שהוא עושה שליח ושלחה מלמד שהיא עושה שליח. ואע"ג דהוקשה אשה לאיש לכל דינין שבתורה מ"מ איצטריך הכא תרי ריבויי דלא תימא דוקא בדידה שייך שליחות כיון שמוסר לו הגט משא"כ בדידה הוי לה מילי דקיי"ל דלא מימסרו לשליח, קמ"ל דאפ"ה עושה שליח דדוקא בשליח ראשון לשליח שני קיי"ל דמילי לא מימסרן משא"כ לענין שליח הראשון."

5. **רש"י ריש קידושין ד"ה בכסף ובשטר**, וז"ל, "מפרש בברייתא בגמ' (לקמן ד' ה:) נותן לה כסף או שוה כסף ואומר לה הרי את מקודשת לי, שטר כותב לה על הנייר

אע"פ שאינו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי, ביאה בא עליה ואמר התקדשי לי
בביאה זו."

6. תוס' הרי"ד בסוגיין, וז"ל, "אשכחן בגירושין בקדושין מנלן. פ"י האי דילפינן
בקידושין שיהא האיש מקדש על ידי שליח אבל לא שהשליח יעשה שליח משום
דמילי ניהו שאמר לו צא וקדש לי אשה, ואפילו אם מסר לו שום חפץ לא דמי לגט
שהגט הוא דבר המגרש שאם נאבד הגט אין כח לשליח לגרשה אבל חפץ הקידושין
שמסר לו אם נאבד יכול לקדשה לו משלו נמצא שעיקר השליחות מילי הוי והלכך
לא ממסרן לשליח."

7. אבני מילואים סי' ל"ה ס"ק י', וז"ל, "במרדכי ס"פ התקבל [אות ת"כ] דיעות
חלוקות אם שליח המקדש יכול למנות שליח כשיש ביד השליח כסף או שטר ע"ש,
וע"ש ר"פ האיש מקדש [אות תק"ה] בשם הקדוש מרדוש דאינו יכול למנות שליח
כיון דלא נגמר הדבר עדיין כיון דאם לא תאבה האשה אינו יכול לקדש בע"כ ע"ש.
ובתוס' רי"ד [קידושין מא,א] מחלק בין קידושי שטר לקידושי כסף דגבי שטר כיון
דאינו יכול לקדשה אלא בשטר זה יכול לעשות שליח כמו בגט ולא הוי מילי אבל
בכסף כיון שיכול לקדשה בכסף שלו ואין קפידא לקדשה דוקא בכסף זה ה"ל מילי
וכ"כ בש"ג [שם טז,ב מדפי הרי"ף] ועמ"ש בזה בקצה"ח סימן קפ"ב ס"ק ב' ובסימן
רמ"ד ס"ק ב'."

8. רמ"א בשו"ע אבן העזר סי' ל"ה סק"ו, וז"ל, "וי"א דשליח ראשון יכול לעשות
שליח שני (מרדכי פ' המקבל בשם י"א) אם מוסר לו הקידושין שמסר לו הבעל, אבל
אם לא מסר לו הבעל הקדושין, רק צוה אותו לקדשה בכל כסף שירצה אין עושה
שליח. ויש אומרים דבכל ענין אין שליח ראשון עושה שליח שני (הגהות מרדכי פרק
האיש מקדש)."

9. קצות החושן סי' קפ"ב סק"ב, וז"ל,

"בשו"ת נודע ביהודה בחלק אהע"ז קמא
(סי' עה) העלה, בגט שניתן ע"י שליח בעל
כרחו דאינו גט כלל, כיון דהיכא דאין שליח
לדבר עבירה המעשה בטל, וכמו שכתבו
התוס' פ"ק דמציעא (י, ב ד"ה דאמר) וכיון
דאיכא חרם ר"ג הוי ליה שלד"ע.

ולעני"ד נראה דהיכא דעושה שליח סתם
לגרש ושיהיה ידו כידו ועשייתו כעשייתו,
והשליח נתן לה הגט בע"כ, דכהי גוונא שפיר
הוי גט כיון דיד השליח כיד המשלח בעיקר
הגט, ומה שנתן לה בעל כרחו ועבר בחרם
ר"ג הוי ליה כאלו עשה עבירה מדעתו, וכל
כה"ג עיקר השליחות לא בטל, וכמו שכתבנו
כיוצא בזה במשנה למלך (פ"ג מהלכות גניבה
הל' ו) גבי טביחה דיש שלד"ע, ואם עשאו
שליח לשחוט בשבת שבת אשלד"ע בטל
השליחות לגמרי, ואם עשאו שליח בסתם
לטביחה והלך השליח וטבח בשבת, דבזה
כיון דלא עשאו שליח לזה גוף השליחות לא
בטל וע"ש. ואם כן נראה דהוא הדין אם
עשאו שליח בסתם לגרש ושליח מדעתיה
דנפשיה נתן לה הגט בע"כ, דבזה עיקר
השליחות לא בטל כיון דכבר נעשה שלוחו
לגירושין, וחרם רבנו גרשום גבי גירושין אינו
אלא כמו איסור אחר. והגם שמדברי השו"ת
הנזכר שסתם דבריו בזה אינו מחלק בכל זה,

אמנם לעני"ד נראה כמו שכתבנו, דדוקא
היכא דעשאו שליח לכך לגרש בעל כרחו,
אבל בסתם לא מיבטל השליחות.

וניחא לי בזה מאי דקשיא לן דברי השו"ת
הנזכר, בהא דקיי"ל שליח עושה שליח אפילו
עד מאה, והכין הלכה מרווחתא בישראל,
ואלו גבי קידושין כתב באה"ע (סי' לו) דאין
שליח עושה שליח ומשום דמילי לא מימסרי
לשליח, והוא מדברי המרדכי פ"ב דקידושין
(סי' תקה) ז"ל: פסק הקדוש מרדוש,
דעושה שליח לקדש וכו' אפילו איתנס
בדרך אינו יכול לעשות שליח אחר, משום
דמילי ניהו ומילי לא ממסרי לשליח, ואע"ג
דגבי גט קיי"ל שליח עושה שליח ולא הוי
מילי משום מסירת הגט, וה"נ איכא מסירת
הטבעת, לא דמי, דגבי גט אשה מתגרשת
בע"כ ומיד כשהגיע הגט ליד השליח הרי היא
כאלו מגורשת, הלכך לא הוי מילי שהרי
השליח יכול לגרש בע"כ דיד השליח כיד
הבעל, אבל שליח של קידושין אם לא תאבה
האשה אינה מתקדשת הלכך ה"ל מילי עכ"ל.
וכיון דהאידינא בתר חרם ר"ג גם בגירושין
אם לא תאבה האשה אינה מגורשת, כיון
דאשלד"ע א"כ מ"ש גירושין מקידושין. ולפי
מ"ש דכל שנותן ליד השליח בסתם ועושה
אותו שליח בסתם לגרש ה"ל ידו כיד הבעל,

ואם עובר ונותן בע"כ שפיר מתגרשת, ניחא,
ודו"ק."

10. קצות החושן סי' רמ"ד סק"ב, וז"ל,

"ואם עושה שליח להוליך מתנה לפלוני והשליח רוצה לעשות שליח במקומו, נראה דאפי' אם שליח להולכה בגט שליח עושה שליח, ומשום דמוסר לו הגט לא הוי מילי, הא במתנה כה"ג לא מהני אע"ג דמוסר לו המתנה לפי מ"ש במרדכי פ' האיש מקדש ז"ל, פסק הקדוש מרדו"ש דהעושה שליח לקדש ומסר לו הטבעת לקדש, אפי' איתנס בדרך אינו יכול לעשות שליח אחר משום דמילי נינהו ולא מימסרי לשליח, ואע"ג דגבי גט קי"ל שליח עושה שליח ולא הוי מילי משום מסירת הגט, והכא נמי הא איכא מסירת הטבעת, לא דמי דגבי אשה מתגרשת בע"כ ומיד כשיגיע הגט ליד השליח הרי הוא כאלו מתגרשת, הלכך לא הוי מילי שהרי השליח יכול לגרשה בע"כ דיד השליח כיד הבעל, אבל שליח של קידושין אם לא תאבה האשה אינה מתקדשת הלכך ה"ל מילי עכ"ל, ועיין רמ"א (באה"ע סי' לה סעיף ו). וא"כ ה"ה הכא במתנה כיון דאם לא רצה המקבל אינו מתנה ה"ל מילי אפילו מסר לו המתנה כו'..."

אמנם קשה מהא דאמרינן ספ"ב דגיטין (כג), גבי אשה שמביאה גיטה שאומרת בפני נכתב ובפני נחתם, וע"ש דמוקי לה באומר לה הוי שליח להולכה עד דמטית להתם, וכי מטית להתם שוי את השליח להולכה וקבלי גיטך מיניה, והתם אינו בע"כ ולא שייך למימר תיכף מכי מטא ליד האשה בתורת שליחות להולכה ה"ל כאלו נתגרשה כיון דהיא עצמה השליח ואם לא תאבה האשה לא תתגרש.

ואפשר לומר דאע"ג דשליחות דידה הוי מילי והוא שליחות ראשון, אבל בשעה שמוסרה לשליח שני כיון דהשני יכול לגרשה בע"כ תו לא הוי מילי אלא מעשה. אלא דאכתי תיקשי לפי מ"ש בתשובת מוהר"ם פדאווי בסדר הגט דמשביעין את השליח דאם יעשה שליח שלא יבטלנו ע"ש. וא"כ כיון דהשליח הראשון יכול לבטל שליח השני, א"כ אפי' בתר דמטא ליד שליח שני נמי אכתי ה"ל מילי, דאם לא תאבה האשה אינו יכול לגרשה כיון שיכולה לבטלו.

ולכן נראה לענ"ד דלשטת הקדוש מרדו"ש צריך לומר האי דאשה מביאה גיטה כו', ובאומר לה הוי את שליח להולכה כו', וכי מטית להתם שוי את שליח כו', משום דאומר אמרו לא הוי מילי ומהני וכדעת כמה פוסקים ראשונים. ולפ"ז גבי מתנה היכא דמסר השטר או גוף המתנה ע"י אומר אמרו ודאי מהני, דאם באנו לחוש לדעת הקדוש מרדו"ש א"כ ע"כ אומר אמרו מהני כי היכא דלא תיקשי מהך דספ"ב דגיטין.

ובזה יתיישב מאי דקשיא לן לעיל (בסי' קפב סק"ב) בכח הרשאת השליח דעושה שליח בגיטין אפי' עד מאה, דהא השתא ליתיה לגירושין בע"כ מחמת חרם רבינו גרשום וה"ל מילי לדעת הקדוש מרדו"ש ע"ש. ולפי מה שכתבנו דלשטה זו ע"כ אומר אמרו מהני ובהרשאה דידן כתב רשות לעשות שליח שליח והוי ליה אומר אמרו."